

פרשת
אמור
תשפ"ד

קול יעקב

לזכר נשמת אבי הרה"צ ר' יעקב יצחק בן הרה"צ ר' משה מנחם שפיגעל זצ"ל
רב דק"ק "שערי שמים" רומנישער שוהל, באיטט סייד, נוא יארק

קושיא לדוכתא למה הזהירה התורה מצות חינוך בכהנים – להזהיר גדולים על הקטנים, יותר משאר העם.

וי"ל עפ"י דברי החתם סופר, אמור – שיאמר אל הכהנים ויזכיר להם שהם זרע קדוש ה' איש חסידו שהמה בני אהרן, וראוי ומחויב להם לזהר בתוספות קדושה במצות הכהנים יותר מכל ישראל, ואחר שהזהיר להם - ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו.

וי"ל עוד עפ"י דברי המלא העומר (מרו הגאון ר' ארי' לייב צינץ זצ"ל) הנה הקדושה נמשכה להכהנים מצד שהם בני אהרן, וכמו שנאמר - אמור אל הכהנים בני אהרן, אבל אל יחשבו ויסמכו שהקדושה נמשכה להם ממילא, ולזה נאמר - ואמרת אליהם, ר"ל שתאמר להם שיראו להגיע למדרגה גדולה וקדושה מחמת מעשי עצמן, שיהיו מוכנים להמשיך שפע קדושת הכהונה, ולא יסמכו על המשכת הקדושה מאהרן עצמו. **ולפ"ז י"ל** שטעם זה הזהירה התורה מצות חינוך בכהנים יותר משאר העם, כדי שהקטנים לא יתגאו בייחוסם ויסמכו על קדושת אביהם.

וי"ל באופן אחר, עפ"י דברי זקני הרה"ק ר' ישעי' שור זצ"ל (כליל תפארת) שעיקר חשיבותן של הכהנים הוא שריבה להם מצוות יתירות, ונצטוו שלא לטמאות למת, וגם שיתקדשו ביותר, הוא מפני שקדושתן אינה מצד מעשיהם, אלא מצד שהם בני אהרן אשר בו בחר ה', לכן נצטוו במיוחד - ואמרת אליהם - להזהיר גדולים על הקטנים, דכיון שהם בני אהרן, אין נפק"מ אם הם גדולים או קטנים.

וי"ל באופן אחר, שהתורה אמרה אזהרה מיוחדת להכהנים, והוא לרמוז שאע"פ שהם משרתי ה', וטרודים בעבודתם, יש להם אחריות לחנך בניהם על טהרת הקודש, ואל יסמכו על אחרים לחנכם, כיון דיש הו"א לומר שכמו שהם סומכים על אחרים בענין פרנסתם, דהא אין להם זמן לעסוק בפרנסת ביתם, שטרודים הם בעבודת הקודש, וגם אין להם חלק בארץ, קמ"ל דבענין חינוך אינו כן, וצריכים בעצמם לחנך את בניהם.

וי"ל עוד בדרך רמז, להזהיר גדולים, היינו שגדולי ומנהיגי האומה ידאגו על צרכי הקטנים, דהיינו פשוטי העם, ולא רק על צרכי היהודים החשובים.

וי"ל באופן אחר, הנה האב יכול לגדל את בניו לתורה וליראה, רק כשהאב בעצמו מתנהג בדרכי התורה והיראה, אבל אם האב לא ילך בדרך הטוב, אז חוץ ממה שהוא מקלקל את עצמו, הוא ג"כ מקלקל את בניו רח"ל, וזה מרמז ברש"י להזהיר הגדולים ולזרזן - על הקטנים, היינו שהגדולים יזהרו בעצמם, ועי"ז ממילא יושפע הזהירות להקטנים.

מסופר שחסידי אחד נתן קוויטל להרה"ק מקאצק זצ"ל, וכתב בהקוויטל שבנו יתגדל לתלמיד חכם, אמר לו הקאצקער זצ"ל, אם אתה חפץ בן ת"ח, אז לך ולמודו שיעורים בעצמך, כי אם אתה נתן קוויטל לרבי, גם בנך יתן קוויטל, ואם אתה תלמוד, גם בנך ילמוד.

וי"ל באופן אחר, עפ"י דברי דו"ט הקדושת יו"ט (הרה"ק ר' חנני' יו"ט ליפא טייטלבוים זצ"ל, אב"ד סיגעט) שהוא אזהרה לאיש אשר עוסק תמיד במלאכת שמים, ובמעשה מרכבה, וכל דרכיו ומעשיו הם בדרך הנסתר בלתי נגלה לכל, ולפעמים ימצא שיעשה דבר שינגד לחוקי השו"ע, בחשבו בדעתו לאשר שהוא עוסק במלאכת שמים, אינו צריך להזדקק לדיני השו"ע, כמו בעניני זמן קריאת שמע, וזמן תפלה, ושאר ענינים כהנה וכהנה אשר תסיר אותו מדרכי השו"ע, והרי אלו באזהרה לשמור מזה, שבל יזיו מדיני שו"ע אף זיו כל שהוא, כי הוא אורח חיים למעלה למשכיל, והיא הנותנת חיים לבני ישראל, ואף לאיש הגדול

ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו (כ"א, א') פירש רש"י – אמר ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים. **השפתי חכמים פירש** שדיוקו של רש"י הוא מפני שכפל אמירה, דאילו כפל דבור ואמירה מצינו כן כמה פעמים, ואין בהם דרשה, מפני שהדיבור הוא כלל, והאמירה הוא הפרט המפרש, לא כן כשכפל האמירה, שהם שני פרטים, ולמה לנו שני פרטים, ומפני זה דרשו להזהיר גדולים על הקטנים – הנה זה שפירש רש"י – להזהיר גדולים על הקטנים הוא מדברי הגמ' ביבמות (ק"י"ד) ולא מדברי המדרש. ואולי י"ל שזהו כוונת המדרש – אמור אל הכהנים – ר' תנחום בר חנילאי פתח – אמרות ה' אמרות טהורות – אמרות ר"ל שתי פעמים אמירה – שאמרות לשון רבים, אמרות טהורות היינו להורות בא לטהרות. (ימין יוסף)

ביתר ביאור – הנה מבואר ביבמות (ק"י"ד) שהטעם שכפל אמירה בדין טומאת כהנים הוא להזהיר גדולים על הקטנים, והיינו דלא לטמא הגדולים את הקטנים בידיים, אבל אם הקטנים טמאו את עצמן אין צריך הגדול להפריש אותם, דהא קטן שאוכל נבילות אין ב"ד מצווים להפרישו, כך מפורש שם אליבא דר' אלעזר בן פדת, ואע"ג דר' יוחנן ספוקי מספקא ל"י אם ב"ד מצווים להפרישו, כיון דלרבי אלעזר בן פדת פשיטא ל"י, אין לדחות פשיטותי דר' אלעזר בן פדת משום ספקא דרבי יוחנן – צ"ע שהרי הטור מחלק בין שאר איסורים לבין איסור טומאה בכהנים, דבשאר איסורים פסק דאפילו באיסור דאורייתא אין ב"ד מצווים להפרישו, ובטומאת כהנים פסק שהכהנים מזהירים על הקטנים להפרישם מטומאה.

המהר"ל (גור ארי' תי' אע"פ דבשאר איסורים פסק הטור כר' אלעזר בן פדת שקטן שאוכל נבילות אין ב"ד מצווים להפרישו, אבל בטומאת כהנים פסק כר' יוחנן, דהיינו אע"פ שר' יוחנן ספוקי מספקא ל"י אם ב"ד מצווים להפרישו, הוא דוקא בשאר איסורים, אבל בטומאת כהנים שיש פסוק מפורש להזהיר גדולים על הקטנים אז ב"ד מצווים להפרישם (והוא הדין באיסורי דם ושקצים שיש גם בהם פסוקים מפורשים להזהיר גדולים על הקטנים) וזהו הספק של ר' יוחנן אם ילפינן שאר איסורים מאיסורי דם שקצים וטומאה או לא ילפינן, דהיינו דוקא באלו שגלי קרא יש מצוה להפרישם, אבל בשאר איסורים אין מצוה להפרישם, רק הדין הוא שלא להכשילם בידיים, וזה שמבואר בגמ' שם דזה שנאמרה בטומאה, דם, ושקצים – להזהיר גדולים על הקטנים, הוא רק שלא לטמא בידיים, אבל אם טמאו את עצמן אין צריך להפרישם, הוא רק לדעת רבי אלעזר בן פדת – ויש עוד נפק"מ ביניהם דלר' אלעזר בן פדת זה שהזהירה התורה גדולים על הקטנים בטומאת מת לא קאי דוקא על גדול שה"י כהן, אלא גם גדול שהוא ישראל הוא מזהיר שלא לטמא בידיים כהנים קטנים, משא"כ לדעת ר' יוחנן זה שהזהיר גדולים על הקטנים בטומאת מת דקאי אפילו אם הקטן טמא את עצמו שבי"ד מצווים להפרישו, שזה קאי דוקא על כהן גדול, ולא על גדול שהוא ישראל.

ב) ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו (כ"א, א') פירש רש"י ע"פ דברי חז"ל - אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים. **צ"ע** למה הזהירה התורה מצות חינוך בכהנים יותר מבשאר העם. **ע"פ פטויות י"ל** בשלמא לדעת ר' אלעזר בן פדת (יבמות ק"י"ד) הנה דין זה להזהיר גדולים על הקטנים הוא דין בכל התורה כולה, והטעם שצריך פסוק מיוחד בטומאת כהנים, הוא כיון דא"י ללמוד דין זה ממקום אחר כגון מאיסורי דם ושקצים שאיסור טומאת כהנים שאני שאינו שוה בכל, שהוא איסור רק בכהנים, משא"כ לדעת ר' יוחנן שטומאת מת חלוק משאר איסורים, ובטומאת מת כיון דגלי קרא להזהיר גדולים על הקטנים ה"י ב"ד מצווים להפרישם, דהרא

בענקים ישמור את נפשו שלא יכשל ח"ו ויעבור על חוק השו"ע, כמ"ש המג"א בסי' כ"ה בשם גדולי המורים - וזה רמוז כאן - אמרו ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים, והוא עפ"י הגמ' בסוכה (כ"ח) ת"ר שמונים תלמידים היו להלל הזקן וכו' וקטן שבהם וכו' דבר גדול ודבר קטן, דבר גדול מעשה מרכבה, דבר קטן הויות דאבי ורבא - וזה אמרו להזהיר גדולים, היינו המקובלים שעוסקים במעשה מרכבה, על הקטנים שלא יסורו מהויות דאבי ורבא ודיני השו"ע, לשמור ולעשות ולקיים כל האמור בו.

הרה"ק מרוזין זצ"ל אמר לחסידיו שיזהרו להתפלל תפלותיהם בזמנו, וסיפר מעשה מאיש אחד שבישלה אשתו לו קטניות בכל יום בבוקר, פעם אחת איחרה מלבשל בבוקר, והתמהמה איזה שעות, ואמר לה חשבת כי היום בשלת איזה מאכל יקר, ומפני זה אחרת כי צריך הכנה על זה, אבל לקטניות איני רוצה להמתין, וכשנסעו החסידים לביתם פגעו בדרך בזקן אחד, וסיפרו לו הנ"ל, אמר להם הקפדה של הבעל הוא דוקא אם אין אהבה גמורה אצלם, אבל כשאוהב אותה באמת, הכל ישר בעיניו, אפילו אם איחרה הרבה, וכשבאו לרבים סיפרו לו מה שאמר הזקן, וענה להם כי הזקן כבר נפטר מן העולם, ולא בא לעולם רק בשביל דיבור זה - וסיים הרה"ק מרוזין זצ"ל, שמבואר במדרש שישראל כנגד הקב"ה כביכול כאשה לבעלה. (פרדס יוסף)

וי"ל באופן אחר, הנה מבואר במדרש שיש כאן שתי אמירות, אמירה ראשונה שלא ליטמא למת, ואמירה שניה ליטמא למת מצוה. וי"ל שמכאן אנו רואים גודל החיוב של מצות בין אדם לחבירו, שאע"פ דיש איסור טומאה על הכהן, אעפ"כ בנוגע למת מצוה יש חיוב לבטל מצותו וליטמא לחבירו, ועם יסוד זה צריך לחנך את הקטנים, כדי להרגיל אותם בהתנהגות זה, שהוא דבר קשה לקיים שהכהן צריך לבטל אזהרתו שלא ליטמא שהיא יסוד קדושתו, והוא רק כדי לעזור לאחרים.

וי"ל עוד שהנה ידוע שמדתו של אהרן הכהן היתה להיות אוהב שלום ורודף שלום, וכאן הזהירה התורה להכהנים להתנהג כנגד טבעם, שלא לעזור לאחרים, ולטפל בקבורתם, ושלא לעשות חסד של אמת, לכן כיון שמצוה זו קשה לקיימה, הוצרכה התורה להזהיר גדולים על הקטנים, והוא כדי לחנכם בעודם בקטנותם, כדי כשיגדלו יהי להם יותר קל לקיימה.

ג) אמור אל הכהנים - איתא במדרש רבה - ר' ברכי' בשם ר' לוי משל לישראל וכהן וכו' כל העליונים שאין יצה"ר מצוי בהם אמירה אחת די להם וכו' אבל התחתונים שיש בהם יצה"ר, הלואי לשתי אמירות יעמדו, הה"ד ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים. **השם משמואל פירש דברי המדרש בשם אביו** - דאמירה אחת אינה לבעלי בחירה, ומאחר שידעו יעשו מה שנצטוו, אבל התחתונים שהם בעלי בחירה, אינה מועלת להם הידיעה לבד, וצריכין לאמירה שניי שיקבעו הדברים בלבם לעשותם.

צ"ע מדוע באו שתי האמירות בטומאת כהנים דוקא, כי לכאורה היה יותר נכון להזהיר בשתי אמירות בעבירות שנפשו של אדם מחמדתן, ובמה ששווה לכל, ולא בטומאת מת שאין נפשו של אדם מתאוה לה, ושאינה נוהגת אלא בכהנים לבד. **העץ יוסף תי'** דלרבותא נקטה הכא דאע"ג דכהנים זריזין הם, וגם אין במצוה הזאת טורח או חסרון כ"ס,

אלא כבוד והדר, צריכין לכפול האזהרות משום כי יצר לב האדם רע, וכ"ש בשאר מצוות שהן לכל ישראל, ויש בהם טורח או חסרון כ"ס.

וי"ל עוד אם התורה היתה מזהירה על עבירות שאדם מתאוה להן, וגם שוים הם לכל אדם, היה סברא דדוקא בכהאי גוונא צריך לשתי אמירות, כיון דיש יצה"ר, ושכיח שיעברו ח"ו על רצון ה', אבל הכהנים שהם משרתי ה' ודאי לא היו צריכים לשתי אמירות, דבשבילם תספיק הידיעה מה שנצטוו כבר, דבדאי יעשו הם רצון הבורא בלי ספק, ומטעם זה נאמרה לגבי הכהנים שתי אמירות, כדי ללמדנו דלכל אדם יש יצה"ר, ואל תאמין בעצמך עד יום מותך קאי על כל אדם אפילו על גדולי ישראל.

וי"ל באופן אחר, עפ"י הגמ' בכתובות (ק"ג) אותו היום שמת רבי בטלה קדושה - הנה תוסי' שם מביא בשם ר' חיים כהן - דקדושת כהונה בטלה - ואמר שם ר' חיים שאילו היו בפטירת ר"ת היו מטמא לו. וכן איתא בתוסי' (בי"מ קי"ד) ד"ה מיהו - כשהי' אליהו קובר את ר"ע, היו שואלין לו הא אתה כהן, אמר להם צדיקים אינן מטמאין. **ולפ"ז י"ל** שמתעם זה נאמרה לגבי דין טומאת מת שתי אמירות כנגד היצ"ר לרמז דמי שנהר מיצה"ר יזכה שגם כהנים יהיו יכולין לקוברו כיון שצדיקים אינם מטמאין.

וי"ל באופן אחר, עפ"י הגמ' בקידושין (ל') אמר ר' שמעון בן לוי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו, שנאמר (תהלים ל"ז) צופה רשע (יצה"ר) לצדיק ומבקש להמיתו - **המהרש"א פ"י** הוא השטן הוא היצה"ר הוא מלאך המות. **ולפ"ז י"ל** שמתעם זה נאמרה לגבי דין טומאת מת שתי אמירות כנגד היצה"ר, לרמז שיצה"ר גורם מיתת אדם וטומאת מת.

וי"ל באופן אחר, עפ"י הגמ' בסוכה (נ"ד) כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו. **ולפ"ז י"ל** שמתעם זה נאמרה האזהרה זו בכהנים, דכיון שהם זריזין לקיים מצות ה' בודאי יצרו גדול ממנו, וצריך לכפול בהם האזהרה כדי שיקיימוה. **וי"ל עוד עפ"י המשנה באבות (ב', ה')** אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו - **הרע"ב פ"י** אם ראית חברך שבא לידי נסיון ונכשל, אל תדינהו לחובה עד שתגיע לידי נסיון כמותו ותנצל. **ולדברינו י"ל** שהמשנה איירי במי שגדול מחבירו, ואי"כ יצרו גדול ממנו, ולכן אי"א לדנו לחובה עד שתגיע למקומו, ותגבר על יצרו. **ויש להביא רא"י לזה מדברי הרמב"ם (מורה הנבוכים, פרק ח')** בביאור מלת מקום - שם זה עיקר הנחתו למקום הפרטי והכללי, וגם בו התרחבה השפה ועשאתו שם לדרגת האדם ומעלתו, כלומר לשלמותו בדבר מסוים, וכבר ידעת רבוי שמוש בעלי הלשון בזה באמרו - ממלא מקום אבותיו (הוריות י"א, ב') דהיינו ממלא מקום אבותיו בחכמה או ביראה, ואמרו - מדין מחלוקת במקומו עומדת (מקוות, פ"ד מ"א) כלומר בדרגתה, וע"ד זה נאמר - ברוך כבוד ה' ממקומו, כלומר כפי מעלתו ורוממות כבודו.

ביתר ביאור - הנה נכלל במלת מקו"ם שני פירושים - **א** כפשוטו, וכמ"ש (בראשית כ"ב, ד') וירא את המקום מרחוק. **ב** קאי על מעלתו ורוממותו, וכמ"ש ברוך כבוד ה' ממקומו. **ולפ"ז י"ל** כוונת המשנה - אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, דהיינו למדרגתו ולמעלתו, כיון שכל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו.

אמור אל הכהנים וגו' לנפש לא יטמא בעמיו - זקני החוזה מלובלין זצ"ל ה' משתדל עם חסידיו שלא לנהל מחלוקת עם המתנגדים, והי' רגיל לומר מוטב להיות בשלום עם חבירו הגם שהוא בשקר, מלהיות במחלוקת הגם שהוא באמת. ועוד ה' אומר - שלחן ערוך "יורה דעה" מתחיל "בהלכות שחיטה" וגומר "בהלכות אבילות" לרמז מי שמתחיל לנהל "במחלוקת" שמרומז "בשחיטה" סופו להיות "באבלות" רח"ל.

בחדש הראשון וגו' פסח לה - מספרים על הנהיבות זצ"ל שנכנס פעם לביתו של יהודי בכפר בימי החורף, מבלי שידע שהוא הגאון הנהיבות, בינתים נכנס השוחט של הכפר כדי לשחוט העופות, והלה בא כשהוא קפוא מהקור, ובקש לתת לו כוס יין שרף כדי להתחמם מעט, העמיד הכפרי בקבוק יין שרף משופרי דשופרי, והשוחט שתה כוס ראשונה ושני' וחזר על השלישית ורביעית, ואחר "לגימה" כזאת, צוה להביא לפניו את העופות לשחוט אותן, נגש אליו הנהיבות ואמר לו מודה אני למר כי על דרך מצאתי תשובה לקושיא על הפיט ש"ח "חדיא" שכתוב - "ואתא מלאך המות ושחט לשוחט דשחט לתורא" שלכאורה צ"ע למה נגזרה גזירה לשחוט את השוחט משום ששחט את השור, והלא בשחיטת השור מקיים השוחט מצות שחיטה, וגם מברך על השחיטה כהלכתה, ומשום מה מגיע לו עונש על זה, אבל עכשיו נוכחתי לדעת כי הצדק עם מלאך המות כלפי השוחט שהרי "חדיא" אומרים אחרי שתיית "ארבע כוסות" ולפי ההלכה בשו"ע (יו"ד ס"א, סע"ח) אסור לשחוט אחרי שתייה כזאת. (ברכת חיים)